

Lect. univ. dr. Florian BICHR

VIAȚA NEROMANȚATĂ A PRIMULUI MITROPOLIT STILIST, GALACTION CORDUN

Una dintre cele mai controversate figuri ale ortodoxiei românești este arhiepiscopul Galaction Cordun. Galaction Cordun este cunoscut de istoriografia bisericească, dar și de marele public, drept primul lider al ortodocșilor de stil vechi din România², „stiliștii” cum sunt ei denumiți în mod popular.

Galaction Cordun are o biografie ciudată, fiind foarte sensibil la „Maica Rusia”, ba chiar un agent al ei! După parcurgerea studiului vă veți convinge că „dușmanul nostru natural”, după cum a denumit Take Ionescu, Rusia a avut tot interesul – și probabil are – de a sprijini discret o biserică paralelă, o dizidență.

Galaction Cordun s-a născut la data de 30 august 1883, în satul Brehuiești-Hancea (județul Botoșani). A studiat și absolvit Academia Imperială Teologică din Sankt Petersburg (Rusia), de la care a primit titlul de magistru în teologie. În perioada studiilor la Moscova, a fost coleg cu Alexei Simanski (viitorul Patriarh al Rusiei în perioada 1945-1970). A urmat apoi cursurile de doctorat la Universitatea din Cernăuți, fiind coleg acolo cu Kiril Markov (viitorul patriarh al Bulgariei în perioada 1953-1971) și obținând titlul științific de Doctor în teologie.

Duhovnic al Casei Regale

Reîntors în țară înainte de Primul Război Mondial, a fost hirotonit preot necăsătorit pentru Catedrala Mitropolitană din București unde a slujit până la alegerea sa ca arhiepiscop vicar. Ulterior a fost ridicat la rangul de arhimandrit al Ungro-Vlahiei. La data de 29 decembrie 1916, arhimandritul Galaction Cordun a scris o adresă către I.P.S. Conon Arămescu-Donici, Mitropolitul Primat al Bisericii Ortodoxe Române, în care își exprima protestul față de ordonanța germană de a sărbători Crăciunul și Anul Nou 1916-1917 odată cu Biserica Catolică, luând astfel poziție împotriva amestecului în treburile bisericești de către forțele de ocupație germane. El a fost reținut de poliția centrală germană la 31 ianuarie 1917 și internat ca ostatic sub pază la Mănăstirea Săveni (județul Ialomița), fiind învinuit (conform adresei Poliției germane nr. 10591 din 27 iulie 1917) de activitate păgubitoare intereselor germane, în contradicție violentă cu misiunea sa apostolică, ceea ce face imposibilă reintegrarea sa în demnitatea ce o ocupa până acum. Pentru o perioadă a fost deportat în Bulgaria³.

După Primul Război Mondial, în perioada 1923-1926, P.C. Galaction a slujit ca misionar cultural la C.F.R., desfășurând o lucrare apreciabilă printre muncitorii și funcționarii Căilor

Ferate. Beneficiind de fonduri financiare puse la îndemână de C.F.R., a tipărit 64 de lucrări, cărți, cuvântări, tratate, traduceri și opere originale.

Galaction Cordun, arhiepiscop și mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române după Calendarul Iulian

Ca urmare a Congresului pan-ortodox de la Constantinopol, desfășurat la data de 28 mai 1923, s-a decis schimbarea calendarului iulian cu cel gregorian. Între aceste două calendare exista o diferență de 13 zile, iar Biserica și toate unitățile ei, când aveau contacte oficiale cu autoritățile de stat (care adoptaseră calendarul gregorian pentru uz laic la 1 aprilie 1919), trebuia să scrie data după ambele calendare, astfel: 1/14, 15/28 etc. Biserica Ortodoxă Română a hotărât să adopte reforma calendarului; ziua hotărâtă de Sf. Sinod pentru a începe folosirea noului calendar a fost fixată la 1 octombrie, zi care a devenit 14 octombrie. La acea vreme, arhimandritul Galaction Cordun s-a făcut remarcat ca un protestatar aprig față de schimbarea calendarului, el publicând în colaborare cu protopopul Ioan Țincoca

din Iași lucrarea *Catchevmul necredinciosului de P. Nilkes* (București, 1926). El a declarat că va fi firesc lucru, ca viitorul istoric al Bisericii Ortodoxe să indice și să considere această hotărâre ca pe cea mai tristă pildă a decăderii înțelegerii teologice și a disciplinei bisericești.

În anul 1932, arhimandritul Galaction Cordun a fost numit în funcția de Mare Eclesiarh la Catedrala Patriarhală din București. Ca urmare a alegerii la 30 noiembrie 1933 a P.S. Nifon Criveanu ca episcop al Hușilor, P.S. Vartolomeu Stănescu al Râmnicului a fost lipsit de ajutorul arhiepiscopului său vicar. P.S. Vartolomeu a cerut în mod repetat și a obținut în cele din urmă să i se dea un nou arhiepiscop vicar, episcopul argumentând că Eparhia Râmnicului – Noul Severin este una dintre cele mai mari și mai întinse eparhii (nu fusese încă înființată Mitropolia Olteniei).

În ședința Sf. Sinod din 23 martie 1935, o comisie specială, prevăzută în art. 3 din regulamentul pentru alegerea arhiepiscopilor vicari, a propus alegerea unui arhiepiscop prin vot secret dintre următoarele persoane: P.C. Arhimandrit Galaction Cordun, P.C. Pr. N. Gheorghiu de la Biserica Dobroteasa din București, P.C. Arhimandrit dr. Filaret Jocu de la Catedrala Patriarhală din București și P.C. Arhimandrit Chesarie Păunescu, director și profesor al Seminarului Monahal de la Mănăstirea Cernica. Cei 15 episcopi votanți au votat astfel: pentru P.C. Arhimandrit Galaction Cordun – 6 voturi, pentru P.C. Arhimandrit dr. Filaret Jocu – 5 voturi, pentru P.C. Arhimandrit Chesarie Păunescu – 2 voturi și pentru Pr. N. Gheorghiu – 2 voturi, dar, fiindcă nici unul dintre cei propuși nu a întrunit majoritatea legală, și orele fiind înaintate, s-a

suspendat votarea amânându-se pentru o dată ulterioară.

Alegerea a fost repetată în ședința din 26 martie 1935, după propunerea P.S. Episcop Lucian Triteanu al Romanului, la ea participând 13 episcopi votanți. Rezultatul votului a fost următorul: P.C. Arhimandrit Galaction Cordun – 8 voturi; P.C. Arhimandrit Chesarie Păunescu – 1 vot, iar 4 voturi au fost albe. Ca urmare a votului, P.F. Patriarh Miron Cristea a declarat ales ca arhiepiscop vicar pe P.C. Arhimandrit Galaction Cordun.

După efectuarea examinării canonice din 27 martie 1935, a fost hirotonit întru arhiepiscop-vicar al Episcopiei Râmnicului – Noul Severin cu titlul de „Craioveanul” în Biserica Domnița Bălașa din București în ziua de 31 martie 1935. Ceremonia hirotonirii a fost oficiată de către următorii trei episcopi: Vartolomeu Stănescu al Râmnicului – Noul Severin (hirotonit în 1912), Gherontie Nicolau al Constanței (hirotonit în 1923) și Policarp Morușca al Episcopiei misionare pentru românii ortodocși din America (hirotonit în 1935). El a fost numit în funcția de secretar al Sinodului Bisericii Ortodoxe Române.

În septembrie 1940, P.S. Galaction a fost numit duhovnic al familiei regale, fapt care nu a permis numirea sa ca episcop într-un alt scaun episcopal. A devenit atunci episcop în retragere, care a continuat să slujească doar ca arhiepiscop invitat. În perioada ianuarie-noiembrie 1942, P.S. Galaction a îndeplinit funcția de locotenent (locțiitor) de episcop al Eparhiei Tomisului.

Episcopul Galaction Cordun a fost numit apoi ca stareț al Mănăstirii Neamț. În calitate de stareț al Mănăstirii Neamț, el l-a hirotonit pe monahul Cleopa Ilie ca ierodiacon (27 decembrie 1944) și apoi ca ieromonah (23 ianuarie 1945). La 1 ianuarie 1949, Patriarhul Justinian Marina era obligat să pensioneze pentru limită de vârstă, printre alți arhiepiscopi, și pe arhiepiscopul Galaction Cordun, secretarul Sfântului Sinod.

Arhiepiscopul pensionar trece la stiliști

În anul 1947, a fost trimisă la București o delegație a credincioșilor ortodocși de stil vechi de la nou-înființatul așezământ monahal din Slătioara care l-a contactat pe Prea Sfințitul Galaction Cordun, Secretarul Sfântului Sinod, cerându-i să devină întâistătător al Bisericii Ortodoxe Tradiționale de Răsărit, denumirea oficială de atunci a cultului. În urma discuțiilor purtate atunci, s-a stabilit ca venirea oficială a episcopului la Mănăstirea Slătioara să aibă loc după finalizarea lucrărilor de construcție a mănăstirii de la Slătioara, pentru a se putea organiza, în condiții normale, o reședință mitropolitană.

Arhiepiscopul pensionar Galaction Cordun a anunțat trecerea sa la vechiul calendar, făcându-și publică intenția printr-un act legalizat la Notariatul de stat din București la 5 aprilie 1955, document ce a fost trimis atât Patriarhiei Române, cât și foștilor colegi de la Academia Teologică, Patriarhii Alexei al Moscovei și Kiril al Bulgariei. El a fost proclamat, la 5 aprilie 1955, conducătorul Mișcării stiliste, intitulat: Arhiepiscop și Mitropolit al Bisericii dreptslăvitoare de stil vechi din R.P.R. cu sediul la Mănăstirea Slătioara din Moldova⁴.

P.S. Galaction a acceptat să devină conducătorul Bisericii Ortodoxe de Stil Vechi și, la 13 aprilie 1955, a făcut o mărtu-

rire de credință publică, anunțând întoarcerea sa la calendarul iulian. Mărturisirea sa a fost adusă la cunoștința Patriarhiilor Rusiei și Bulgariei și, prin reprezentant legal, remisă Bisericii oficiale. Sinodul Bisericii Ortodoxe Române avea să-l declare ca neascultător și nesupus, apoi să-l caterisească și să-l depună din treaptă pe P.S. Galaction în cadrul ședinței din 14 aprilie 1955.

Mitropolitul Galaction, văzând că nu reușește să ia legătura cu un episcop din afara României, fiind în permanență supravegheat, și nereușind să convingă vreun alt episcop din cadrul Patriarhiei Române să adere la mișcarea de rezistență, a luat decizia de a hirotoni singur un episcop. Astfel, la Mănăstirea Copăceni, el a hirotonit noaptea primii doi arhiepiscopi, arhimandritul Evloghie Oța († 1979) și părintele Meftodie Marinache († 1977), precum și alți mulți preoți și diaconi.

De asemenea, s-a hotărât aducerea la Copăceni a părintelui Glicherie pentru a fi hirotonit arhiepiscop. Acesta a fost scos ascuns cu un camion din Răchitoasa și transportat la București. El a fost hirotonit ca arhiepiscop la biserica din Moara Domnească la data de 17/30 noiembrie 1956 de către I.P.S. Galaction. Mitropolitul Galaction a rămas la Mănăstirea Căldărușani, fiind păzit de călugărul de stil nou Teofan, însărcinat de superiorii săi să împiedice evadarea deținutului. Revenit la Mănăstirea Slătioara, episcopul Glicherie a organizat vizitarea I.P.S. Galaction cât mai des cu putință, pentru a i se aduce hrană și alte lucruri necesare la o vârstă înaintată și cu o stare a sănătății în continuă degradare. Călugării de stil nou aveau dispoziții să nu permită

vizitarea lui de către persoane necunoscute. Cei care au fost trimiși să-l viziteze au fost Pavel Mogârzan (viitorul paroh al bisericii din comuna Râșca, județul Suceava) și avocatul Albu din București, care motiva vizitele cu pretextul că-l apără în procesul ce va urma. În discuțiile cu trimișii de la Slătioara, mitropolitul Galaction se plângea că se dorește moartea lui prin înfometare, deoarece i se dă de mâncare numai pâine neagră și varză murată fiartă.

Mitropolitul Galaction se temea că va fi ucis și astfel, de comun acord cu monahii de la Mănăstirea Slătioara, s-a decis organizarea evadării lui. Pentru a reuși scoaterea sa din Mănăstirea Căldărușani, avocatul Albu s-a recomandat ofițer de securitate și a spus că are ordin să-l ia pe mitropolit la București sub pretextul unui interogatoriu. Ajuns la București, I.P.S. Galaction a fost adus la Mănăstirea Slătioara de către Pavel Mogârzan. Aflând de evadare, Patriarhia Română a informat Securitatea care a intrat în alertă și a început să-l caute. A fost arestat cu acest prilej avocatul Albu. Trimis la București de către mitropolit pentru a se interesa de situația avocatului și pentru a-i aduce cărțile și veștmintele arhiepiscopice de la sora lui, Pavel Mogârzan a fost și el arestat de Securitate în locuința avocatului.

De la Mănăstirea Slătioara, I.P.S. Galaction a făcut numeroase memorii adresate Marii Adunări Naționale, Președintelui Consiliului de Miniștri, Ministerului Cultelor, Ministerului Afacerilor Interne, Comitetului Central al P.M.R., Procuraturii Generale și chiar Patriarhiei Ortodoxe Române, în care a denunțat actele de persecuție atât la adresa sa, cât și a Bisericii păstorite de el.

Galaction Cordun la Mănăstirea Slătioara

Având sănătatea puternic zdruncinată de perioada de detenție și prigoană prin care trecuse de când devenise conducătorul Bisericii Ortodoxe de Stil Vechi din România, mitropolitul Galaction a mai trăit doar câteva luni, el trecând la cele veșnice în ziua de 8 iulie 1959. A fost înmormântat în secret noaptea lângă biserica de la Mănăstirea Slătioara, în locul ales chiar de el, agenții organelor de represiune din regiunea Suceava (procurorul șef al regiunii Suceava, Râciu, împuțernicitul Cultelor și șeful Securității raionului Fălțiceni, maiorul Constantinescu) nepermițând să se celebreze o ceremonie religioasă așa cum se cuvenea unui arhiepiscop. În prezent, mormântul se află în exteriorul bisericii de la Mănăstirea Slătioara (reconstruită între anii 1978-1982), lipit de peretele lăcașului de cult.

„Acte false, spion țarist”

Scurta biografie a arhiepiscopului Galaction Cordun, mai sus prezentată, nu reprezintă însă decât o fațetă a portretului său și a contextului în care acesta a acceptat să devină conducătorul mișcării stiliste din România. Din documentele păstrate în diferite arhive se poate distinge o personalitate mult mai controversată decât pare. Primul aspect izbitor al problemei este pregătirea teologică a lui Galaction Cordun. Într-o scrisoare referitoare la Galaction Cordun, adresată Patriarhului Justinian Marina, arhiepiscopul vicar Emilian Antal îi face acestuia una dintre cele mai complete biografii⁵. Ca inspector la Ministerul Cultelor, Emilian Antal fusese cel care se ocupase de dosarul lui Galaction Cordun, de la candidatura acestuia ca arhiepiscop-vicar. În timpul strângerii materialelor necesare, fusese informat de către preotul Negulescu de la Biserica Batiște despre faptul că actele de studii pe care le are sunt false, sau primite de complezență, ca spion al regimului țarist din Rusia⁶. Desigur, acuzația este gravă și poate că tocmai de aceea, ministrul Alexandru Lapedatu nu le-a dat curs, preferând să cerceteze în amănunțime această problemă. Emilian Antal, la rândul lui, studiază toate actele candidatului la treapta arhieriei descoperind mai multe aspecte neclare. În primul rând, se poate dovedi doar faptul că Galaction Cordun făcuse două clase gimnaziale, după care se pare că a intrat în monahism⁷. Cu toate acestea, el deține o diplomă de absolvire a opt clase, obținută la Odessa în numai doi ani, precum și o licență la Petrograd (Sankt Petersburg) pe care o primește numai într-un an. Nu există însă niciun act care să dovedească absolvirea vreunui seminar teologic, deși tocmai în virtutea acestei pregătiri ceruse prin cererile 2949 și 2986/1911 să fie numit în postul de diacon mai întâi la Mănăstirea Neamț, apoi la Agapia.

La problema pregătirii se adaugă și aceea a comportării sale. În cartea canonică nr. 620/1905, prin care trecea de la Mănăstirea Căldărușani în Mitropolia Moldovei se spune că acesta s-a arătat nesupus și cele din urmă s-a răsculat contra starețului, aducându-i felurile calomniei. Același document îl descrie ca fiind un element turbulent și recalcitrant. Precizările făcute de Emilian Antal sunt confirmate nu doar prin cartea canonică, ci și prin înștiințarea semnată de însuși mitropolitul primat Iosif Gheorghian, datată 11 februarie 1905, prin care se aproba ieșirea lui Galaction Cordun din Mănăstirea Căldărușani și transferul său în Mitropolia Moldovei⁸.

Din descrierea făcută de Emilian Antal reiese că Galac-

tion Cordun ar fi avut un comportament nu tocmai potrivit pentru un ierarh ortodox, fapt ce a provocat reticența multora dintre membrii Sfântului Sinod. De asemenea, el amintește și despre o sentință a Tribunalului București, din 21 iulie 1941, prin care Galaction Cordun recunoaște paternitatea fiului doamnei Lucia Călin, născută Bălășescu, din Iași⁹. Toate aceste date ar putea fi interpretate de tendințioase de cei ce susțin cauza arhieriei Galaction Cordun și a mișcării stiliste, însă ele sunt susținute de documente oficiale, fapt ce schimbă total optica asupra cauzelor ce au dus la caterisirea sa.

Există totuși și voci care doresc să pună actul caterisirii sale pe seama influenței politicului asupra treburilor și organizării bisericești, afirmând că pensionarea sa nu a fost decât primul pas în vederea caterisirii. Într-adevăr, pe 1 ianuarie 1949, Patriarhul Justinian Marina este nevoit să pensioneze pentru limită de vârstă mai mulți arhiepiscopii printre care și Galaction Cordun, pe atunci secretar al Sfântului Sinod. Pensionarea nu știrbea însă în niciun fel prestigiul arhieriei în cauză, fiind mai degrabă o măsură diplomatică prin care Biserica își putea desfășura în continuare activitatea, fără a intra în conflict direct cu regimul comunist. Din această perspectivă, mărturisirea de credință din 13 aprilie 1955 trebuie interpretată mai degrabă ca o ultimă răbufnire a unui om ce se văzuse îndepărtat încetul cu încetul din primul planul activității bisericești, lipsit practic de toate prerogativele și drepturile rangului său. În apelul grupării stiliste a văzut o posibilă revenire pe vechile poziții, astfel că nu a pregetat să li se alăture. Caterisirea din 14 aprilie 1955 a survenit astfel ca un gest firesc al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române față de un fost arhiepiscop al său, ce dorea

Mormântul lui Galaction Cordun de la Mănăstirea Slătioara

să-și păstreze sub orice formă autoritatea. Este important să subliniem faptul că, în cazul arhierelui Galaction Cordun, acesta este singular, niciunul dintre ceilalți arhieri pensionați neripostând într-o astfel de manieră.

Atitudinea sa este reprobabilă nu doar prin faptul că s-a rupt benevol de Biserica Ortodoxă Română, ci și prin faptul că a ignorat cu bunăștiință canoanele și rânduielile bisericești privitoare la alegerea, hirotonia și formarea ierarhiei bisericești. Mai întâi, săvârșește pe 21 mai 1955, la Mănăstirea Slătioara, prima liturghie în calitate de arhieru stilist, cu toate că fusese caterisit și oprit de la slujirea sfințelor taine¹⁰. Mai mult, în același an, la Mănăstirea Copăceni hirotonește de unul singur un episcop, pe Meftodie Marinache, deși potrivit normelor și rânduielilor canonice al Bisericii Ortodoxe, hirotonia întru arhieru nu se poate face decât de cel puțin doi sau trei episcopi¹¹. Tocmai de aceea, ierarhia stilistă nu se poate legitima din perspectiva succesiunii apostolice, aspect esențial al slujirii atât în Bisericele Ortodoxe cât și în Biserica Romano-Catolică. Cu toate acestea, Biserica Ortodoxă Română de Stil Vechi din România și-a consolidat încetul cu încetul organizarea ierarhică, la ora actuală

având un sinod propriu, format din 11 membri, condus de către I.P.S. Vlasie Mogârzan¹². De asemenea, potrivit datelor oferite de către Secretariatul de stat pentru culte, Biserica stilistă are statutul de Asociație religioasă. În conformitate cu prevederile art. 41, alin. (2), lit. d) și art. 47, alin (1) din Legea nr.489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, Ministerul Culturii și Cultelor a avizat dobândirea statutului de asociație religioasă de către Asociația „Biserica Ortodoxă de Stil Vechi din România”, aviz nr. 4/19.11.2007.

UNFICTIONALIZED BIOGRAPHY OF BISHOP GALACTION CORDUN

One of the most controversial figures in the history of the Romanian Orthodox Church is Galaction Cordun. The article contains information regarding his activity as an orthodox priest and the facts that transformed his career in a disputed one.

Keywords: Galaction Cordun, Sankt Petersburg (Russia), Moscow, Romanian Orthodox Church, Slătioara Monastery

NOTE

- 1 Membru al Colegiului Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS). Lector universitar doctor Universitatea Pitești, cadru didactic asociat titular al cursurilor: „Comunicare, globalizare și schimbare” și „Rezistență și represiune în România comunistă”.
- 2 Florian Bichir, *Ortodocșii de lângă noi. Studiu istoric și canonic al Bisericii Ortodoxe de Stil Vechi din România. Documente inedite din Arhiva Securității*, Editura Mirton, 2011.
- 3 Constantin Bujor, 65 de ani de persecuție a Bisericii Ortodoxe Române de Stil Vechi octombrie 1924-decembrie 1989, Editura Schimbarea la Față, 1999.
- 4 Florian Bichir, *Dosarul „Mitropolitul Galaction Cordun”. Aventurier în reverendă, agent secret sau victimă a comunismului?*, Editura Agnos, 2012.
- 5 Idem, *A fost Mitropolitul Galaction Cordun agentul Moscovei?*, în „Evenimentul zilei”, 17 iulie 2011.
- 6 Documentul este datat 23 mai 1955.
- 7 Astfel reiese din Anuarul Administrației Casei Bisericești pe anul 1909, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1909, p. 308. Ierodiaconul Galaction D. Cordun, canonarh. Două clase gimnaziale, născut în comuna Vlădeni, Jud. Botoșani, la 31 August 1883. Numit la 1 Martie 1905. Metania la Mănăstirea Căldărușani.
- 8 Arhiva Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dosar nr. crt. 1/1905, documentul nr. 620.
- 9 Radu Petre Mureșan, *Stilismul în România (1924-2010)*, Editura Agnos, 2012.
- 10 *Ibidem*.
- 11 *Ibidem*.
- 12 Cf. <http://www.mitropoliaslatioara.ro/sfs1.php>.